

УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Статтю присвячено одній з актуальних проблем взаємодії між педагогами, учнями та їхніми батьками – впровадженню педагогіки партнерства в початковій школі. Обґрунтовано особливості педагогіки партнерства в освітньому процесі початкової школи. Зокрема, розкривається сутність та зміст педагогіки партнерства в початковій школі. У статті розглянуто основні принципи педагогіки партнерства. Визначаються основні чинники, що позитивно впливають на процес партнерської взаємодії сім'ї та школи. Зокрема, виокремлено такі напрями партнерської взаємодії сім'ї та школи: залучення сім'ї до питань активізації навчального прогресу учнів; інформування батьків щодо цілей та умов навчання дітей; участь батьків у процесі управління школою тощо. Визначено способи налагодження партнерської взаємодії навчального закладу і сім'ї. Обґрунтовано основні завдання партнерства вчителя з батьками учнів у НУШ, як-от систематична педагогічна освіта батьків; формування у батьків потреби в самоосвіті; залучення батьків до активної участі в освітньому процесі тощо. Розглядаються найпоширеніші форми взаємодії вчителів початкових класів із батьками учнів: форми дозвілля, форми трудової діяльності, форми пізнавальної діяльності тощо. Обґрунтовується, що нині вкрай необхідне накопичення досвіду в питанні співпраці школи з батьками та родиною учнів. Основна увага зосереджується на організаційно-педагогічних умовах партнерської взаємодії з батьками в Новій українській школі. У статті наголошується на тому, що вчитель, учень та батьки мають бути партнерами, а школа має ініціювати глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Також акцентується увага на впровадженні сучасних педагогічних технологій, що створюють умови для підвищення якості навчання, пізнавальної діяльності та навчальної мотивації сучасних учнів. Зазначено, що систематичне впровадження сучасних педагогічних технологій у початковій школі призводить до того, що учні поступово оволодівають нею не лише як технологію навчання, вміння вчитися самостійно, критично мислити, а і як метод організації та планування свого майбутнього.

Ключові слова: педагогіка партнерства, партнерська взаємодія, співпраця, партнерська взаємодія, взаємодія вчителя з батьками учнів.

Політичні, економічні та соціальні зміни, що відбуваються у житті нашої держави, впливають і на систему освіти, зумовлюючи необхідність її перебудови відповідно до потреб сьогодення. Під впливом загальнодемократичних процесів, способів розвитку освіти поступово переосмислювалася, поширювалася педагогіка співробітництва. Основна ідея – зробити з дитини колегу, однодумця вчителів, вихователів, батьків в освітньому процесі, тобто рівноправного учасника педагогічного процесу, відповідального за його наслідки. Особистість учня стає центром освітнього процесу. Педагог, вихователі переходять від педагогічних вимог до педагогіки відносин, дотримуючись гуманного та особистісного підходу, забезпечують єдність навчання та виховання, реалізує ідею спільності учасників освітнього процесу. Саме тому концепція Нової української школи базується на якісно новому рівні побудови взаємовідносин між учителями, учнями та їхніми батьками. Частиною формули НУШ є педагогіка партнерства, а саме трикутник “учень – учитель – батьки”. Передбачається, що родина має залучатися до навчання дитини, співпрацювати зі школою, учителем. Метою такої партнерської взаємодії є інтеграція батьків учнів у педагогічний процес через створення необхідних умов для залучення сім'ї до супроводу дитини в освітньому процесі. Саме тому впровадженню педагогіки партнерства в початковій школі приділяється все більше уваги.

Аналіз та наукова інтерпретація стану розробленості проблеми здійснювалася на основі праць І. Бега, О. Богданової, В. Бондаревської, В. Білоусої, М. Болдирєва, Л. Виготського, О. Киричука, Г. Костюка, А. Макаренка, С. Максименка, В. Сухомлинського, Б. Ступарика, М. Стельмаховича, К. Ушинського, М. Шиловой та ін.

Аналіз філософської, соціологічної та психолого-педагогічної літератури засвідчує, що науковці та педагоги-практики у своїй більшості одностайні в тому, що партнерської взаємодії вчителя основної школи з родинами учнів є важливим процесом, який має широкі можливості в реалізації освітніх завдань закладу загальної середньої освіти. Так, Нова українська школа через технології партнерської педагогіки допомагає в реалізації взаємодії з батьками учнів та розвитку особистості, створює умови для її самовираження й саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених педагогіці партнерства, свідчить про єдність сім'ї і школи, що відіграє важливу роль у вирішенні завдань всебічного розвитку та виховання школяра.

Розділяючи погляди науковців, переконані в тому, що виховання дітей у школі і сім'ї є нероздільним процесом із єдиною метою, що орієнтується не лише на спільні зусилля закладу освіти і родини у вихованні учнів, а й на їх виховну співпрацю в цьому процесі [3, с. 16]. Реалізація педагогіки партнерства передбачає єдино спрямовану взаємодію у взаємозалежній діяльності в системі стосунків педагогів і батьків. Стосунки співпраці передбачають взаємну доброзичливість, рівність сторін і повагу. Важливою частиною загальної проблеми впровадження педагогіки партнерства в початковій школі є визначення основних завдань роботи вчителя з батьками учнів початкової школи та форми взаємодії батьків і педагогів.

Мета статті полягає у з'ясуванні організаційно-педагогічних умов партнерської взаємодії з батьками в НУШ.

Проблема взаємодії вчителя з батьками в початковій школі є досить складною і багатоаспектною. Насамперед, це стосується структури взаємодії, розподілу ролей, обов'язків, функцій і завдань між учасниками освітнього процесу та подальшого вироблення спільних дій. Результат виховання дитини значно залежить від відносин, що склалися між навчальним закладом і батьками учня, конструктивності їх взаємодії.

У сучасних умовах в освітній сфері зростає діапазон теоретичних знань, які необхідно оволодіти молодому поколінню. Основне завдання вчителя – розвиток моральних, культурних, естетичних навичок, а навчання націлене на якісне навчання дітей. Цей напрям педагогічної науки розкривається в педагогічній системі В. Сухомлинського. У своїх дослідженнях автор представляє набутий досвід роботи, що розкриває неповторність особистості вчителя та фактори, які сприяють формуванню збереження цілісності навчального процесу. Педагогічна система В. Сухомлинського відображає принцип партнерства, за якого вчитель негативно ставиться до крику, шуму, погроз, покарань учня. Учитель переконливо доводить, що в школі має бути позитивна атмосфера, де учень має вірити у свій успіх.

Успіх здійснення поставлених перед початковою школою завдань багато в чому залежить від характеру взаємин, які складаються між учителями і батьками. Державною політикою в галузі освіти є педагогіка партнерства, що визначається однією з основ школи, заснованих на взаємній повазі до особистості, відповідальності за прийняття рішень, праві вибору [5].

Педагогіка партнерства – це простір дитинства, який будується на засадах діалогу, рівності, прийняття, співпраці. Вона є складником концепції Нової української школи, спрямованої на те, щоб побудувати довіру між дітьми, школою, батьками та суспільством [6].

Базовими принципами партнерства “вчитель – учень”, “учень – учень”, “учень – батьки”, “вчитель – батьки” є усвідомлення єдності цінностей для учнів, учителів та батьків, а саме: визнання прав та гідності дитини, повага до особистості кожного, рівність сторін, доброзичливість, довіра у взаєминах, взаємна підтримка, толерантність, позитивне ставлення, взаємоповага, діалог-взаємодія, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, що декларують рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей. Але така школа стане можливою лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу [4].

Розглянемо основні принципи педагогіки партнерства, як-от:

- повага до особистості;
- позитивне ставлення і доброзичливість;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (право вибору та відповідальність за нього, проактивність, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (обов'язковість виконання домовленостей, добровільність прийняття зобов'язань, рівність сторін) [4].

Ураховуючи вищесказане, учитель, учні та батьки мають бути партнерами; школа ініціює глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Визначимо основні чинники, що позитивно впливають на процес партнерської взаємодії сім'ї та школи:

- 1) використання різних методів співробітництва із сім'ями учнів, активність педагогів школи, продумане планування роботи з батьками учнів;
- 2) розуміння батьками учнів зв'язку між наявним у них рівнем підготовленості до взаємодії зі школою, рівнем педагогічної культури та успіхами в особистісному становленні дитини;
- 3) установа особистих контактів між педагогами та батьками учнів як підґрунтя для створення рівноправних відносин у шкільному співтоваристві;
- 4) створення в школі такого середовища, яке спрямоване на сім'ю учня, з метою досягнення більшої відповідності її соціальним, економічним та культурним особливостям, що значно впливає на рівень досягнень дітей у школі.

Важливо зауважити, що побудова ефективного партнерства сім'ї і школи має здійснюватися у таких двох напрямках, як підготовка педагогічного колективу школи до партнерської взаємодії з батьками учнів та залучення батьків до освітнього процесу та життєдіяльності школи.

Сьогодні вкрай необхідне накопичення досвіду в питанні співпраці школи з батьками та родиною учнів. Партнерська взаємодія з батьками в справі виховання, розвитку й навчання дітей означає повноцінне забезпечення процесу гармонійного становлення особистості. За метою партнерської взаємодії можна виокремити такі напрями:

- 1) участь батьків у процесі управління школою;
- 2) інформування батьків щодо цілей та умов навчання дітей;
- 3) залучення сім'ї до питань активізації навчального прогресу учнів.

Окремо можна розглянути питання навчання батьків учнів, яке не є безпосереднім обов'язком закладів загальної середньої освіти, але значно сприяє покращенню партнерської взаємодії школи з родинами учнів.

Як свідчать численні дослідження, налагодження партнерської взаємодії навчального закладу і сім'ї може відбуватися різними способами:

- досягненням узгодженості виховних впливів, що здійснюються навчальним закладом і сім'єю, “поєднуючи зусилля для досягнення більш високих результатів і не применшуючи інтереси одне одного” [4, с. 9];
- налагодженням співробітництва родин учнів і педагогічних колективів закладів освіти для надання батькам допомоги в сімейному вихованні [2, с. 120];
- забезпеченням “розумного об'єднання зусиль та можливостей в організації життєдіяльності учнів” [1, с. 51];
- урахуванням та вивченням соціального замовлення батьків як передумови “розширення співдружності дітей і дорослих та організації соціально значущої діяльності” [8, с. 221].

Налагодження доброзичливих контактів та ефективної взаємодії з батьками відбувається легше, якщо вчитель буде спілкування цілеспрямовано, з огляду на ситуацію, заздалегідь продумує не тільки зміст бесіди, а і її перебіг, можливі варіації та несподівані повороти.

Так, визначаються основні завдання партнерства вчителя з батьками учнів в НУШ, як-от систематична педагогічна освіта батьків, їх ознайомлення як з основними теоретичними знаннями, так і з практикою роботи з учнями; залучення батьків до активної участі в освітньому процесі; формування у батьків потреби в самоосвіті тощо.

Від того, як складаються відносини між педагогами, учнями та їхніми батьками залежать і досягнення в розвитку та вихованні дітей. Тільки в процесі співпраці педагогів і батьків можна успішно вирішувати проблему розвитку школяра. Форми і методи роботи з батьками мають бути спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії школи та сім'ї, на посилення її виховного потенціалу. Процес взаємодії сім'ї і школи спрямований на активне включення батьків в освітній процес, у позаурочну дозвілєву діяльність учнів, на співпрацю з учнями і педагогам.

Ефективність навчання та виховання учнів значно залежить від того, наскільки тісно взаємодіють школа, вчитель і батьки.

Форми взаємодії педагогів і батьків – це різноманіття організації їх спільної діяльності і спілкування. Розглянемо детальніше найпоширеніші форми взаємодії вчителя початкових класів із батьками учнів.

- форми дозвілля (підготовка концертів, шкільні свята, вистав, конкурси, змагання тощо);
- форми трудової діяльності (генеральне прибирання, оформлення кабінету тощо);
- форми пізнавальної діяльності (тренінги, батьківські збори, дні відкритих дверей, відкриті уроки тощо);

Однак учитель повинен розуміти, що різноманітність форм і методів не завжди забезпечує успіх роботи. Головне завдання вчителя початкових класів – зробити батьків учнів своїм однодумцями, союзниками, створити демократичний стиль відносин.

Отже, для успішної партнерської взаємодії з батьками в НУШ необхідні такі організаційно-педагогічні умови:

- установлення двостороннього, постійного інформаційного контакту між учасниками взаємодії;
- цілеспрямоване і систематичне включення у спільну діяльність усіх учасників освітнього процесу;
- довіра до виховних можливостей батьків;
- формування позитивного ставлення до взаємодії на тлі сприятливого емоційного самопочуття;
- орієнтація на успішний розвиток особистості;
- використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків;
- опора на позитивні риси дитини, мажорний, життєстверджувальний настрій під час розв'язання проблем виховання;
- неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї, педагогічний такт тощо.

Кожен педагогічний колектив школи володіє значним психолого-педагогічним потенціалом, завдяки якому може надати батькам суттєву допомогу у вихованні дітей, сприяти покращенню внутрішньосімейного мікроклімату, встановленню адекватних взаємин між дітьми і дорослими.

Висновки. Таким чином, основою педагогіки партнерства є суб'єкт-суб'єктні взаємини, партнерське спілкування, взаємодія та співпраця між педагогами, учнями і їхніми батьками, які об'єднані спільними прагненнями та цілями, є зацікавленими, добровільними й рівноправними учасниками освітнього процесу та розділяють відповідальність за його результат. Суть педагогіки партнерства між вчителем і батьків учнів НУШ полягає в тому, що обидві сторони зацікавлені в розвитку дитини та її кращих якостей. І тільки взаємодія педагога і батьків, бажання йти назустріч одне одному в досягненні взаєморозуміння може сприяти досягненню поставленої мети в процесі навчання дитини, формуванню її як гармонійно-розвиненої особистості.

Отже, педагогіка партнерства в освітньому процесі початкової школи ґрунтується на взаємоповазі, рівноправному партнерстві. Педагогічний колектив, учні та їхні батьки мають бути об'єднаними спільною метою, високою відповідальністю та гуманними стосунками.

Вищесказане, на нашу думку, дає можливість констатувати очевидну необхідність подальшого вивчення проблеми впровадження педагогіки партнерства в початковій школі.

Використана література:

1. Виноградова Т. Взаємодія батьків і педагогів – необхідна умова для виховання нового покоління. *Педагогічна скарбниця Донецчини*. 2003. № 2. С. 51–52.
2. Капустин Н. П. Педагогические технологии адаптивной школы : учебное пособие. Москва : Академия, 2001. 240 с.
3. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Харків : Видавництво "Точка", 2007. 192 с.
4. Педагогіка партнерства. URL: <http://www.internatputivl.narod.ru/2017-2018/veresen/nova/02-11-2016-nush2016-kopiya.pdf> (дата звернення: 09.10.2021).
5. "Педагогіка партнерства" як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу". URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox?projector=1> (дата звернення: 10.10.2021).
6. Резніченко І. Педагогічне партнерство сім'ї і школи в умовах НУШ. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2018. Вип. 59. С. 279–285.
7. Свиридов А. Сотрудничество : семья и школа. *Народное образование*. 2006. № 8. С. 220–224.
8. Фалькович Т. А., Толстоухова Н. С., Обухова Л. А. Нетрадиционные формы работы с родителями. Москва : 5 за знания, 2005. С. 9.

References:

1. Vynohradova T. (2003) Vzaiemodiia batkiv i pedahohiv – neobkhidna umova dlia vykhovannia novoho pokolinnia. [Interaction of parents and teachers is a necessary condition for the upbringing of a new generation.] *Pedahohichna skarbnytsia Donechchyni*. № 2. S. 51–52 [in Ukrainian]
2. Kapustin N. P. (2001) Pedagogicheskie tehnologii adaptivnoy shkoly: [ucheb. pos. dlya stud. ped. vuzov] / N. P. Kapustin. M. [Adaptive school pedagogical technologies: [textbook. pos. for stud. ped. universities]: Akademiya, 240 s. [in Russian]
3. Orzhekhovska V.M. (2007) Vzaiemodiia navchalnoho zakladu i simi: stratehii, tekhnolohii i modeli. Kh.: [School-family interaction: strategies, technologies and models. X.] Vydavnytstvo "Tochka", 192 s. [in Ukrainian]
4. Pedahohika partnerstva. [Pedagogy of partnership] URL: <http://www.internatputivl.narod.ru/2017-2018/veresen/nova/02-11-2016-nush2016-kopiya.pdf> (data zvernennia: 09.10.2021).
5. "Pedahohika partnerstva" yak odyn iz faktoriv efektyvnoi vzaiemodii uchasykiv osvithnoho protsesu". [Pedagogy of partnership "as one of the factors of effective interaction of participants of educational process] URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox?projector=1> (data zvernennia: 10.10.2021).
6. Reznichenko I. (2018) Pedahohichne partnerstvo simi i shkoly v umovakh NUSh. Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly. [Pedagogical partnership of family and school in the conditions of NUS. Psychological and pedagogical problems of rural school] Vyp. 59. S. 279–285. [in Ukrainian]
7. Sviridov A. (2006) Sotrudnichestvo : semya i shkola. Narodnoe obrazovanie. [Collaboration: family and school. Public education.] № 8. S. 220–224 [in Russian]
8. Falkovich T.A. (2005) Netraditsionnye formy raboty s roditelyami [Non-traditional forms of work with parents] / T.A. Falkovich, N.C. Tolstouhova, L.A. Obuhova. M. : 5 za znaniya, 5. S. 9. [in Russian]

Kondratieva A. V. Introduction of partnership pedagogy in primary school

The article is devoted to one of the urgent problems of interaction between teachers, students and their parents – the introduction of partnership pedagogy in primary school. Peculiarities of partnership pedagogy in the educational process of primary school are substantiated. In particular, the essence and content of pedagogy of partnership in primary school is revealed. The article considers the basic principles of partnership pedagogy. The main factors that positively influence the process of partnership between family and school are identified. In particular, the following areas of partnership between family and school are identified: participation of parents in the school management process; involvement of the family in the issues of activating the educational progress of students; informing parents about the goals and conditions of their children's education. Ways to establish a partnership between the school and the family are identified. The main tasks of the teacher's partnership with the parents of students at NUS are substantiated: systematic pedagogical education of parents, acquainting them with both basic theoretical knowledge and practice of working with students; involvement of parents in active participation in the educational process; formation of parents' need for self-education, etc. The most common forms of interaction of primary school teachers with parents of students are considered: forms of leisure, forms of work, forms of cognitive activity, etc. It is substantiated that today it is extremely necessary to gain experience in the issue of cooperation between the school and parents and families of students. The main focus is on the organizational and pedagogical conditions of partnership with parents in the New Ukrainian School. Emphasis is also placed on the fact that the teacher, student and parents should be partners, and the school should initiate a deeper involvement of the family in building an individual educational trajectory of the child.

Emphasis is also placed on the introduction of modern pedagogical technologies that create conditions for improving the quality of education, cognitive activity and learning motivation of modern students. It is noted that the systematic introduction of modern pedagogical technologies in primary school leads to the fact that students gradually master it not only as a learning technology, the ability to learn independently, think critically, but also as a method of organizing and planning their future life.

Key words: pedagogy of partnership, partnership interaction, cooperation, partnership interaction teacher interaction with students' parents.